מכל מקום כמן פטור, דלמ קרינן ביה קניכך, הואיל ולא זכה מלמ בתלוש. וגר שנתגייר למחר קניכה דחייב בשכחה לעיל לרבי יהודה, היינו משום דקרינן ביה שלך. ומכל מקום מהאי טעמא לא מחייבינן גר בלקט, מאחר שעיקרו בתמונך: **ו המוכר שדהו**. שמכר לו שדה וקמתה. אבל מכר את הקמה בלבד ושייר השדה לעצמו, °שניהם משורים בלקט שכחה ופאה, שאינ זה מני קורא שלך ואינ זה מני קורא קניכך: **המוכר מותר**.

שֶׁלָּךְ כג, מֻתָּר בְּלֶקֶט וּבְשִׁכְחָה וּבְפֵאָה, וְאָסוּר בְּמַעֲשַׂר עָנִי כד: ו הַמּוֹכֵר אֶת שָׂדֵהוּ כה, הַמּוֹכֵר קֶלַח לְחַבְּרוֹ כי מִקְרֵי בְּעֵל הַשָּׂדֶה. וּמִכֹּל מָקוֹם הֵירוּשָׁלְמִי לֹא כְּבָבְלִי דְּמְחוֹלִין דָּף

דלמדינהס דרבנן קאמר להו מלמ מפי' לדברי עצמו קאמר וכי היכך וכו' דבשעל השדה לא שביכה ליה שיכול לזכות. והירושלמי מפשר ללמ שבר דרבי אליעזר דריש מזהרה וכו' מי נמי ס"ל לדרים הכי מ"מ לוקח בשדה שלו אינ בתבי מיגו דהיינו מיגו דמי נעבי מפקיר וכו' תו לא מקרי בעל השדה. ומכל מקום הירושלמי לא כבבלי דמחולין דף קלד לחפילו כי מפקר והדר זכי מקרי בעל השדה ופסק כן הרמב"ם בסוף פרק ה' מהלכות מתנות עניים וז"ל המפקיר את כרמו וכו' מפני שהיה שלו והרי הוא שלו וכלומר שנראה כאילו הוא גם עכשיו שלו ומדהוצרך לכתוב שהיה שלו שמעינן לאילו נעבי אזכה לא והיינו טעמא שלא רצה לזכות בגוף הכרם. ועוד מי זכה בגוף הכרם למה פטרו הרמב"ם מהמעשרות והס בתלוש שהיה נראה לחייבו יותר מהמתנות עניים שבשעת הזכייה חלמ שלא זכה בגוף הכרם ומשום הכי פטור ממעשרות ומה שחייב במתנות עניים מתעזב ימירא כלדרים בפרק הזרוע ומהיות גופא שמעי' דמייבי בלא רצה שיזכה בגוף הכרם לחס לא כן קרא למה לי ואפי' חס אין כל זה דעת הרמב"ם חלמ מפקיר כרמו אין הכוונה שהפקיר הכרם עצמו רק מה שגדל בכרם קבי ליה כרם. מ"מ רש"י כך הוא סובר ומחייבש שפיר לדידיה °והכי דייק ליתיה שכתב להדר מיהו ולקט היה כרם, ובפ"ק דמסכת פאה ובו' פירש"י שכתב להדר מיהו ולקט היה כפאה וכו' ובפ"ק דתמורה דף ו'. כתוב בתוספות המפקיר וכו' פירש"י חע"ג דהפקר פטור וכו' ומומר ר"י דהמיוב חלוי היכא דזכה בגוף השדה אבל היכא חלמ זכה רק בפירות פטור מכולהו ע"כ. ואכתי אין הכרח שרש"י יהיה סובר כן]: **מותר בלקט ובשכחה**. וכתב הר"ב וגר שנתגייר למחר קניכה דחייב בשכחה לעיל (פרק ד' משנה ו') היינו משום דקרינן ביה שלך. עיין בפירושו למשנה לקמן ומ"ש חלמ מחייבינן (גס) [ל"ל גר] בלקט מאחר שעיקרו בתחובר וכן נסון הר"ש. כלומר דבשעת קניכת מהקרקע נעשה לקט: **ואסור במעשר עני**. שמחויב לבער הקלוט ויש לו בו חלק. הרמב"ס:

פירוש המשניות להרמב"ם

יהודה שהוא מבאר דברי חכמים. **ו** ענין זה **שמכר השדה** כולה ותבואתה והמוכר ההוא שנשאר עני מותר בלקט שכחה ופאה והלוקח אסור בלקט שכחה ופאה ואפי' לא נתן הכסף או אפי' לוה דמיה. וכשישכיר הפועל עצמו על מנת שילקוט בנו

מלאכת שלמה

בשנה שליש ושמיט זה נותן וזה נותן כך נלע"ל. **ואסור במעשר עני**. מפני שאין מפרישין מעשר עני חלמ מחמי לוקח שקנה והרי זכה בתלוקו שקנה כן ניחא הטעם הרמב"ם ז"ל שם בתבוהו בהמ"ע סק"ו וגם פה בפי'. **ו המוכר בו**'. פי' הרמב"ם ז"ל ולוקח מסור ואפי' לא נתן הכסף או אפי' לוה דמיה. חבל הרש"ש ז"ל פי' דגם במוכר מותר משמעי' תנא דבומח חלמ מיומח שבקנה לחפקועי מתנות עניים קא זבין וליגזור ניה דבנן קמ"ל חלמ גזור ע"כ: עוד פי' ז"ל למאן דמפ' עולם חלו עולי מלרים המ"ס שלא

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

כג. בשכר שקונה נותן לו בעה"ב שליש. ומ"ל לא זכה כ"ש בתלוש. ומיהו בתלוש ומ"ש בעה"ב הוא בחלק שלו **כד.** שמיהו בתלוש [מיהו בחלקו של בעה"ב ול"פ דמותר] ואף בשכחת עמרים הו"ל נמי בתלוש. עכ"פ המס קניכך בעינן: **כה.** עם הקמה:

ציונים

ו **המוכר**. שם הלט"ז.

תוספות חדשים

[משנה ו] **המוכר שדהו**. כתב הר"ב אבל שם מכר כו' משורים בלקט שכחה ופאה ע"ש. ומסתברל דמעשר עני המוכר מותר בו שהרי אין מיוחו אלא לאחר שקניכ ולוי"ק (פר"ח):

תום' רעק"א

[אות נה] בא"ד **והכי דייק לישניה שכתב דהדר איהו ולקט ביה בפאה**. נראה דהבין התי"ט דלשון בפאה קאי אלמעלה דהדר וזכי רק בפאה. אבל באמת לשון רש"י דהדר איהו וזכי ביה בלקט ופאה כתיב תעזוב יתירא. ופשוט דבלקט ופאה קאי אלמטה דבהם כתיב תעזוב. **ו** [אות נו] בר"ב ד"ה **המוכר שדהו. שניהם אסורים**. הפר"ח בס' מ"ח כתב ומסתברא דמעשר עני המוכר מותר בו דאין חיובו אלא אחר הקציר. ולענ"ד לא משמע כן מלשון הרמב"ם פ"ז הט"ז מהמ"ע. שכתב המוכר שדהו קרקע ופירות הר"ז מותר בלקט וכו' ומעשר עני שלו עכ"ל. מדכייל מ"ע בהדי אינך משמע דשוו להדדי. דדוקא במוכר גם הקרקע אבל מכר פירות לחוד לא.

תוספות אנשי שם

ו"ם רש"י דמי נעבה"ב לא אמר ר"ע זכה דל"ל מגו דזכי לנפשיה כו' הכי לפירושו הוא לר"ע לשונא הכי הול"ל דל"ל דמי נעי מפקר וכו' ומגו דזכי כו'. והתוי"ט ז"ל מגב דייהטיה העמיק כן בדברי רש"י דר"ע לא אמר למימרין תרי מגו חלא בחדם דעלמא כו'. חבל אמר המחילה לא כ' כן רש"י ז"ל חלא כע"ב. חבל למאן דמוקי דעת ר"ע נתרי מגו חה"נ אמריי חף בנעה"ב

והיינו פי' דבגיטין דפי' כשולח משום דהלכתא כוותיה לגבי ר"ע וכ"פ הפוסקים ז"ל חבל במציעא רצה לפרש חף לר"ע כדאמרן. ועוד משום דהך מתני' הובאה שם לומר דאתלוקח ר"ע ורבנן במופס לנע"ם במקום שאב לאחרים ומתני' דהתם כרבנן וחכו לר"ע משו"ה פירש"י הסוגיות חלוקת דר"ע כדי שיוכן בטוב מה שרצה הש"ס לומר דאתני' כרבנן חבל לפי האמת לעיל לא פליג רש"י על מה שמפורש בירושלמי והדעת מחייבו (ש"ל): באו"ד **תו לא מיקרי בעל השדה**. משמע דאפ' דאר"ח חלו הוה בעי מפקר כו' ר"ל מגו דלי הוה בעי מפקר וכשהפקיר השדה אחלוקח קודם שחפירים הפאה הוה מזי ליה לזכות בה מן ההפקר. וזה דבר שלא יתכן לגמרי דודאי אין שייך מגו חלא כמה שבידו לתקן עליון בשעת זכייה ולא כמה שכבר חלף ועבר וזוב אין בידוכולו מעמה להפקיר הפאה שהפרישו שיוכל לזכות בה מחורת הפקר. וגם הוא דבר בטל שנאמר שהיה יכול להפקיר ולחזור ולזכות בה שוב אחשעת לאחרים כמותו שההפקר לאו לכ"ע לזכות בו ר"ל מאן יימר שהוא יחזור ויזכה בהפקרו אמת יקדימנו אחר וע"כ אין המגו חלא בדבר שיכול לקבל שבודאי יהא לאו ולהיינו דוקא בחופן שאף אחר הפרשת הפאה יוכל לזכות עליה שיעני ואהא לאויה לו הפאה להחזיק לעצמו ומו היכי שייך למימר מגו כזה היה מחחייב בפאה והוי מזי ליה להשתא נמי מזי ליה. דשאני אם היה מפקירה חלא היה בה דין פאה משא"כ עכשיו שיש בה דין פאה ואיזה ערך ואיזה לזה עם זה. בא אין המגו הזה חלא שעושה לעשיר לאוי לזכות בפאה עכ"פ משום דאפשר ליה למעבד עובדא למהוי עני שיזכה בה בפאה ממש. וזה פשוט (לח"ש). ועי' פ' דלעיל מ"ט. באו"ד **דודאי שקונה כל השדה**. משמע ס"ל לחמ"ט דאה דהשכיח ונכרו מייב בנשו"פ הוי דוקא כשבירו כולו חבל כשזכה במקצת עניים או הקמה כיון שלא נו חלא כשאר עניי עולם עליון הפקר הוי ופטור מהכל. וכן מנאתי שפובר הלח"ם ברים מכלתין ע"ש. ולפ"ז היינו יכולים לייחב דלכך יש כאן מגו אפי' בב"ה לחי בעי מפקר וזוכה במקצת השדה. וע"ז קאמר התי"ט דליתא דהכא ודאי שקונה כל השדה דאה לא הפקיר בפועל חלא דאמרינן מגו ול"ל מגו חלא בחופן שגם אז חי יכול לקנות כל שדהו כמו שעושה עתה ולא היה מפקיר כלום חלא שהיה מרויח שהיה פטור מהפאה וע"ז קאה דמ"ם מהמפקיר כרמו. באו"ד **פשיטא דלמה יהיה פטור וכי העני כו'**. הח לא דמיל כלל לשאני הכא שבאו הפירות בדשותו מן ההפקר ולפיכך חע"פ שזכה בגוף הקרקע פטור עליהם ולשנה הבאה שיעמדו הפירות בדשותו יהיו מייב. והכל לשמעי' דהמפקיר כרמו ומזי ובלבו מייב חע"ג חלו בעי פירות להפקירן ניתנו. ולאו פשיטא היא דאי לאו קרא דתעזוב יתירא הו"ל למפטר לגבי הכרם נמי כמו לחלם דעלמא. ושפיר עבד הר"מ דפטרו מן המעשרות כיון דל"ל שום רבוי מעשרות דאפילו מן המתנות נמי הו"ל למפטריה אי לאו קרא דתעזוב יתירא דרבינהו (ב"ב) וע"ל בפ"ק מ"ד. באו"ד **ואפילו אם אין כ"ז דעת הרמב"ם כו'** ר"ל אפילו חס נפרש בדברי הרמב"ם דמ"ם דאפילו מן המתנות נמי הו"ל למפטריה אי לאו מעזוב יתירא דרבינהו (ב"ב) וע"ל בפ"ק מ"ד. באו"ד **ואפילו אם אין כ"ז דעת הרמב"ם כו'** ר"ל אפילו חס נפרש בדברי הרמב"ם דמ"ם דאפילו מן המתנות נמי הו"ל למפטריה אי לאו קרא דתעזוב יתירא דרבינהו (ב"ב) וע"ל בפ"ק מ"ד. באו"ד **ואפילו אם אין כ"ז דעת הרמב"ם כו'** ר"ל אפילו חס נפרש בדברי הרמב"ם דמ"ם

ו אל תסג גבול עולים. לשון הר"ב אל תקרי עולס אלא עולים. וכתב הרמב"ם וזה על דרך הדרש ומעיקרי לשון הקדש כי לומיות המשך והנוח יתחלפו קצתם עם קצתם והם נופלות מן הכתיבה להקל ע"כ. וכתב נעל יפה מראה שהוקשו רז"ל לזה משום דק"ל מאי קמ"ל מצוה המפורשת בתורה לא תסיג גבול דכתיב יט) למנע לפי זה ימצא שהודיענו שלא יסיג ממה שגבלו רבותינו על פי הקבלה איזהו לקט ואיזהו לא ידענו ע"כ. ומ"ש עוד הר"ב וי"מ עולים אלו בני אדם שירדו מנכסיהם. שני הפירושים פליגי דהו למורמי בירושלמי וכ"ל פלוגתייהו משום דתרי קראי כתיבי במשלי חד בסי' כ"ג ותד בסי' כ"ג ומתן

מֵהָרִי וְהַלּוֹקֵחַ אָסוּר. לֹא יְשִׁפּוֹר אָדָם אֶת הַפּוֹעֲלִים עַל מְנָת שֶׁיְּלַקֵּט בְּנוֹ אַחֲרָיו. מִי שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת הֶעָנִיִּים לְלַקּוֹט, אוֹ שֶׁהוּא מַנִּיחַ אֶת אֶחָד וְאֶחָד לֹא, אוֹ שֶׁהוּא מְסַיֵּעַ אֶת אֶחָד מֵהֶן, הֲרֵי זֶה גּוֹזֵל אֶת הֶעָנִיִּים. עַל זֶה נֶאֱמַר (משלי כב) אַל תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלִים: זּ הָעֹמֶר שֶׁשְּׁכָחוּהוּ פּוֹעֲלִים וְלֹא

דלרים פי' קמ"ל נסיב לקרא קמא דסיומיה אשר עמו מנמיך והיינו עולי מצרים ומתן דלרים פירוש תניין נסיב לקרא תניין דסיומיה ונשדי יתומים אל תסג. ויתומים עייס קרויין בכתוב כלכתיב לגר ולימוס וכמו שאפרש בס"ד

פירוש המשניות להרמב"ם

עמו הוא גוזל העניים. [ופירוש יסייע יעזור] ומה שאמר **עולים**. והפסוק אמר עולם לא יקשה בעיניך שזה על דרך דרש ומעיקרי ל' הקדש כי אותיות המשך והנוח יתחלפו קצתם עם קצתם והם נופלות מן הכתיבה להקל ור"ל בעולים עולי מצרים

מלאכת שלמה

עולם היא מ"ס הרבים בשקל דולס עוסס. עולה שלמס. משה מלד הקב"ה מעלם מיס ומתרץ מלריס ע"כ. וע' בס' קרבן אהרן שפ"ג דפ' קדושים. ז **העומר ששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל הבית שכחו בעל הבית ולא שכחוהו פועלים.** כן נלקט שכחה ופאה שם הוא עני: **על מנת שילקטו בנו אחריו.** שעל ידי כן הפועל מנכה לו מן השכירות, ונמלא פורע חובו משל עניים: **אל תסג גבול עולים.** כלומר אל תקרי עולס אלא עולים. לית דמפרשי להו עולי מלריס, אלא תשנה המזהרות שבתורה שתשנה ליועלי מלריס. ולית דמפרשי עולין להו בני אדם שירדו מנכסיהם, ולקרי להו עולין לשון כבוד כדרך שקורין לעור סגי נהור: ז **ולא שכחו בעל הבית.** כגון דבעל הבית בשדה °לקחי גביה וזכי ביה. אבל בעל הבית בעיר, הוי שכחה, אף על גב דלא שכחו

תוספות חדשים

[בר"ב ד"ה] **אל תסג גבול כו' ליוצאי מצרים כו' עכ"ל.** וקשה ק"כ על כל מלות שבתורה יש לדרוש כן וי"ל דלא מיירי כאן שרוצה לגזול לעניים או לעקור המלוה רק שרוצה להחזיק על לוי הקב"ה דמעבר עני רשות לבעה"ב לחלק כמ"ש הר"ב בפ"ח משנה ד' אבל בלקט שכחה ופאה כתיב תעזוב אותם שהם יטלו והוא אינו מבין הטעם לחלק ביניהם לכן אמר עולי מלריס כשם שיליאת מלריס היה חוץ לעבד כן מלות הקב"ה ודו"ק. ועד"ז י"ל לקמן פ"ו מ"ג גבי פרט שרוצה לזכות בו קודם שיגיע לארץ כיון דכתיב לג בלקט משמע שכבר מונח בארץ **ודו"ק** (ממהורש"ח זצ"ל).

תום' רעק"א

ז [אות נז] בר"ב ד"ה **ולא שכחו. דקאי גביה.** ואף אם שכחו אח"כ לא הוי שכחה כיון דבשעה ששכחוהו פועלים היה מתחיל שם השכחה עדיין היה זכור לבעה"ב באותו שעה זכתה לו שדהו ובעי שיהיה שכחת בעה"ב קודם שכחת פועלים. דבשעה שהתחיל לחול עליו שם שכחה לא זכתה לו שדהו. כך מבואר בסוגיא דפ"ק דב"מ ומה שסיים הרע"ב דאם בעה"ב בעיר הוי שכחה אע"ג דלא שכחו בעה"ב. משמע דשכחת פועלים הוי שכחה. אבל ל' הסוגיא לא משמע כן דאמרינן שם אבל בעיר אפילו זכור ולבסוף שכוח הוי שכחה. משמע דבעינן עכ"פ סוף שכוח להבעה"ב. וכ"כ להדיא בשיטה מקובצת שם בשם הר"ן ומהר"י אבוהב ושארי פוסקים כולם וכן ברמב"ם העתיק לישנא דהש"ס הנ"ל.

ציונים

לא ישכור. שם פ"ד הלכה י"ל. **מי שאינו מניח.** שם הלכה י"ב: **ז העומר.** שם פ"ה הל"ח. **עמדו עניים.** שם הל"ג:

שינויי נוסחאות

ו הפועלים כד"ק הפועל וכ"ה בירושלמי. **ואחד לא** כד"ג ואחד לאו. **עולים** כד"ק עולם וכ"ה בירושלמי.

תוספות יום טוב

כו. נלקט שכחה ופאה שנה. אבל במכר קמה לגד שניהן מסורים דנזה קניון שדך ונזה קניך: **כז.** של פועל. ולא אחר. וי"ל לפפי' אין הבן קמוך על שולחן אביו ואפי' בהסגה על אדם בעלמא אסור. רק תורתא דאלמא נקט: **כח.** אלא רואה ללקטן בעצמו ואחלק

משנה ראשונה

ו ע"מ שילקט בנו אחריו. הלשון משמע שבנו הולך אחריו בשעת הקציר ומלקט אחריו הנושר ממנו ואין שאר עניים מלקטים שם. תע"ג דהיינו מסיים אחד מהן דבסמוך דעובר בבל תסיג ולמה לי הכא טעמא דמוזיל גבי'. היינו טעמא דבל תסיג ליכא הכא כדאמר פ"ק דב"מ דף י"ב דניחא להו לעניים לאי אינך לדידהו נמי מלקטי בנייהו בתרייהו. אלא משום דמוזיל גבי' איכא. ומשמע מהכא דהא דאמרי' פ"ד מ"ה שלא מצניעות ביום לא אמרו אלא בפאה משום דפאה ודאי איכא בכל השדות אבל בלקט ושכחה זימנין דליתנהו כלל ולא עדיף הכא מקנתא דאי ניימא בלקט נמי שלא מצניעות תיפוק לי' דבלא טעם דמוזיל גבי' היאך ילקט אחריו אלא בזמן שמקנו. אבל הרא"ש כתב בפ"ד בלקט נמי אמרו שלא מצניעות. וי"ל כיון דעניים גופייהו ניחא להו לא מקנו זמן זהה. ג"י"ל דאחריו דקאמר לאו שילך בנו מיד אחריו כשקוצר. אלא בעת שיבאו העניים ללקט לא ילקטו אלא עניים במקום שקבל הפועל הזה רק בנו ילקט אחריו ואלא עניים ילקטו אחר שאר הפועלים. ומסייע לזה גילסת הספרים דגרסי לא יכבור את הפועלים לשון רבים: **בנו אחריו.** וכ"ם ע"מ שילקט הפועל עלמו פשיטא לאסור ולרבותא נקט בנו. ולמאי דפי' דאחריו היינו שהולך בנו מיד אחריו ללקט ומתוך זה מובא שאר העניים. והלכך בפועל גופי' לא משכחת לה שילקט מיד שמבטל ממלאכתו. ולמאי דאמרי' פ"ק דב"מ דלא תנאי מלקט בנו ושמא אחריו משמע דה"ה הוא עלמו מותר בענין שהיו מבטל ממלאכתו. **מי שאינו מניח את העניים ללקוט.** קלת קשה היכי דמי אי נוטל בלקט שכחה ופאה מס הוא עני: **על מנת שילקטו בנו אחריו.** שעל ידי כן הפועל מנכה לו מן השכירות, ונמלא פורע חובו משל עניים: **אל תסג גבול עולים.** כלומר אל תקרי עולס אלא עולים. לית דמפרשי להו עולי מלריס, אלא תשנה המזהרות שבתורה שתשנה ליועלי מלריס. ולית דמפרשי עולין להו בני אדם שירדו מנכסיהם, ולקרי להו עולין לשון כבוד כדרך שקורין לעור סגי נהור: ז **ולא שכחו בעל הבית.** כגון דבעל הבית בשדה °לקחי גביה וזכי ביה. אבל בעל הבית בעיר, הוי שכחה, אף על גב דלא שכחו

פיאת ישראל

כו. נלקט שכחה ופאה שנה. אבל במכר קמה לגד שניהן מסורים דנזה קניון שדך ונזה קניך: **כז.** של פועל. ולא אחר. וי"ל לפפי' אין הבן קמוך על שולחן אביו ואפי' בהסגה על אדם בעלמא אסור. רק תורתא דאלמא נקט: **כח.** אלא רואה ללקטן בעצמו ואחלק

כט. ר"ל אל תסיג גבול דהיינו שכירות שנטלו עולי מלריס. שמתעקש בדעתך לומר אלא נטלו על כך. והרי הס ידעו הקיווי בשירות. וכך נמסר לך מפה לפה. ויש גומרים בעולים. רלה לומר יולדים שהם העניים. ע"ד שני נהור:

תפארת ישראל

כט. ר"ל אל תסיג גבול דהיינו שכירות שנטלו עולי מלריס. שמתעקש בדעתך לומר אלא נטלו על כך. והרי הס ידעו הקיווי בשירות. וכך נמסר לך מפה לפה. ויש גומרים בעולים. רלה לומר יולדים שהם העניים. ע"ד שני נהור:

ודלא כהפר"ח בסמ"ח שכתב בפשיטות דבעיר אפילו לא שכחו בעה"ב לבסוף הוי שכחה. והא דנקט בסוגיא ולבסוף שכוח לרבותא דבשדה אפילו זה לא מהני. ואשתמיטתיה כל הפוסקים הנ"ל.

תוספות אנשי שם

שמתם על דבר השמטה: **הפועלים.** רמז לנו בשמרו פועלים ל' רבים וכנו ל' יחיד לשפילו שכר פועלים הרבה עם הפועל הזה שהשנה עמו ולכולם נותן שכר שוה מישיגין לשמע כולהו ניחא להו בגמ"ר שעושה זאת וע"כ מוכיח לו דבר מועט מהשכירות ומשלא פורע מוכח בשל עניים (הר"ע). תורי"ט ד"ה **אל תסג גבו' כי אותיות המשך כו'.** פי' שבנקודת קמץ של עולם נשמר ל' של יהו"ה והיא מתשלשת ביו"ד הרי עולים. והא דשמכיהו מהאי קרא ולא מאעזוב מוסב דמיניה נפקא לן דאין לבעלים בהם טו"ב היינו משום דהאי קרא מיירי בשני שמלקט הוא עלמו בידו ונותן

בעל הבית: **ח לכובעות.** לעשות מהן כמין כובע גרמא, שכך היו רגילים לעשות עטרות של שבולין ולשום גרמא: **לכומסאות.** מינס גדוסים ובולטים למעלה ככובעות אלא נכפפים למטה שאינו גרמא כל כך כמה דתימא (דברים לג) הלא הוא כמוס עמדי: **ולחררה.** קלר מעט ועימר כדי לגלגל עיסה לעשות חררה קטנה על גבי גחלים. פירוש*) אחר יש שקוראים המגוזה ומגדישים אותה במקום אחד עד שתתקף, ואז נושאים אותה למקום שדשים המגוזה ומקום הדישה נקרא גורן, ומה שמגדישים על גבי קרקע נקרא כובעות כדמות כובע שמשימין בראשן, ומה שמגדישים בארץ נקרא כומסאות, לשון כומס עמדי, ומה שמגדישים בעגולה כדמות חבן הרחיים נקרא חררה, על שם שהחררה עגולה: **ולעמרים.** עשה עמרים קטנים וסופו לעשות משנים ושלשה עומר אחד: **אין לו שכחה.** כלומר מה ששכח בשדה בשעה שמוליך לאחד מן המקומות הללו אינו שכחה, דכתיב (שם כ"ד) כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה, מה קציר שאין מחריו קציר אף עומר שאין מחריו עומר, יצא[ו] אלו שיש מחריחן עומר: **ממנו ולגורן יש לו שכחה.** המוליך מאחד מהמקומות הללו לגורן, ושכח עומר באחד מן המקומות הללו הוי שכחה: **המעמר**

*) ראה תוס' אנשי שם בעמ' הבא.

שְׁכָחוֹ בַּעַל הַבַּיִת, שְׁכָחוֹ בַּעַל הַבַּיִת וְלֹא שְׁכָחוּהוּ פּוֹעֲלִים, עָמְדוּ עֲנִיִּים בְּפָנָיו אוֹ שֶׁחִפְּפוּהוּ בְּקַשׁ, הֲרֵי זֶה אֵינוֹ שִׁכְחָה: ח הַמְעַמֵּר לְכוֹבָעוֹת וּלְכֻמְסָאוֹת, לַחֲרָרָה וְלָעֳמָרִים, אֵין לוֹ שִׁכְחָה. מִמֶּנּוּ וְלַגֹּרֶן, יֶשׁ לוֹ שִׁכְחָה. הַמְעַמֵּר לַגְּדִישׁ, יֶשׁ לוֹ שִׁכְחָה.

פירוש המשניות להרמב"ם

כלומר המצות והחוקים אשר צוה האל (ליוצאי) [על עולי] מצרים. **ז חפוהו בקש.** כסוהו והסתירוהו בתבן ודומה לו. **ח** המנהג לקצור החטה ולעשותה ערימות ערימות במקומות רבות עד שיקבצו הכל במקום אחד ומן המקום ההוא למקום הדישה והוא נקרא **גורן**. וכל אשר יקבצו מן הערימות מעל הארץ נקראו **כובעות**. שהם דומים לכובע [והיא כילה הברזל שיניחו בראשם במלחמות]. וכל מה שיקבצו בחפירה שהיא נעשית בארץ נקראו **כומסות**. גזור ממלת הלא הוא כמוס עמדי (דברים לב). ומה שיתקבצו ממנה כעגולה דמות רחיים נקראו **חררה**. [דומה לעוגה שנקראת חררה.] וכן ביאר הגמרא. **ולעמרים**. הוא שיוליך האלומים הקצורים לעשות מהם עמרים גדולים וזה הוא נקרא לעמרים וכל מה שיוליכם ממקום הקצירה אל אחד המקומות האלה אם שכח כלום במקום הקצירה אינו שכחה ואם הוליך מאלה המקומות למקום הדישה ושכח דבר באחת מאלו המקומות יש לו שכחה וזה ענין מה שאמרו ממנו ולגורן יש לו שכחה. וענין **המעמר לגדיש** ידוע. ומה שאמרו **גמר המלאכה**. ר"ל המקום שאין מוליכין אליו כי אם לקבץ שם העמרים בלבד ולא יקבץ אותם העמרים אחר כן לעשות מהם עמרים גדולים ואמר הכתוב כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה ואמר מה קציר שאין אחריו קציר אף עומר שאין אחריו עומר ואז יתחייב בשכחה.

מלאכת שלמה

שיהא שכוח אפי' מעובר ושב בדרך. **או שחפוהו בקש.** ומאי כך שכחוהו פועלים ובעל הבית כיון שבגרמת עניים נשכח לא הוי שכחה. הר"ש והרע"ב ז"ל. **ח המעמר לכובעות וכו'.** פי' לשון למייתי כ"ע ז"ל הוא פי' רבינו שמשון ז"ל וכתב עליו ה"ר משה ז"ל ולא יפה בעיני פי' זה לתין דרך לעמר לגורך דבריס הללו והו"ל למיתני הקומר לגורך דבריס הללו אין לו לקט ע"כ: ופי' כ"ע ז"ל לכומסאות. תכשיט למטה במקום שהוא כמוס. ע"כ.

לגדיש יש לו שכחה. דמשעימר הכל רואה לעשות מהן גדיש דהאי עימור אין מחריו עמור וכי הדר ושכח מן הגדיש ולגורן שהוא במקום דישה אין לו שכחה דכבר נתקיימה המצוה. גדיש היינו כשלובלין כל העמרין במקום ג' עד זמן הדישה. גרן הוא מקום שדשין בו התבואה כדמוכח בפ' כל שעה וגם הכרי שמעורב התבן והמוץ עם התבואה קרוי גרן דכתיב הנה הוא זורה את גרן השעורים וכו' אבל בריצת הלא הוי עמור לגדיש כשמוזר ומעמר

תפארת ישראל

ל. ודוקא דקאי בעה"ב גבי עומר וחכי היה. דאם לא כן אפי' לא שכחו בעה"ב הוה שכחה: **לא.** דכל שכחה שלא מחמת עצמו אינו שכחה. כמו נקט אינו מחמת עצמו (פ"ד מ"י): **לב.** מפנה עמרים: **לג.** לפנותן למקום אחר לעשות שם מהשבלים כמין כובע גרמא: **לד.** כובע גמוכה: **לה.** לעשות עוגה קטנה ע"ג גחלים. וי"מ דר"ל לעשות עמרים בתמונת עוגה. ומשם יפנן אח"כ

משנה ראשונה

שכחה וליף לה התם מקרא. ומתני' מיירי בשדה וקאמר כשנכנס אחד מהם ונתנה שלא לו שכחו השני שע"פ שחזר גם הוא ושכחו אינו שכחה. ולפ"ז ל"ל לשכח בעה"ב ולא שכחוהו פועלים בתחלה שלא ע"פ שנכנסו אח"כ גם הם אינו שכחה דכהא נמי זכתה לו שדהו ע"פ שנכנס תחלה כיון שלא שכחו הפועלים זכתה לו שדהו. ולשון הרמב"ם בתחלה פ"ה דין ג' היה בעל השדה בעיר ואמר יודע אני שהפועלים שכחו עומר שבמקום פלוני ושכחוהו ה"ז שכחה ושם היה בשדה ואמר כן ושכחוהו אינו שכחה וכו'. נ"ל דושכחוהו דריסת ורפיח ט"ס הוא וצ"ל ושכחו דקאי אבעה"ב שחזר ושכחו גם הוא וכן בלשון הר"ש מהירושלמי נפל טעות זה שכן מוכח מפי' רש"י ותוס' דצ"מ כדפי'. **עמדו עניים בפניו או שחיפוהו כו'.** דוקא שנתכסה ע"י עניים אבל נתכסה מליהו בעפר או בקש ושכחו ה"ז שכחה דשם בטומן לחכמים דפ"ו מ"י. אלא ע"י עניים קנסא הוא. וצ"ל דקנסו שלא יתנו גם לעניים יחזרו וילקטו ובכך. דוקא שנתכסה ע"י עניים אבל נתכסה מליהו בעפר או בקש ושכחו ה"ז שכחה דשם בטומן לחכמים דפ"ו מ"י. אלא ע"י עניים קנסא הוא. וצ"ל דקנסו שלא יתנו גם לעניים יחזרו וילקטו ובכך. ולפי"ז ל"ש לשכח בעה"ב ולא שכחוהו פועלים בתחלה שהא שלא ע"פ שנכנסו אח"כ גם הם אינו שכחה דכהא נמי זכתה לו שדהו ע"פ שנכנס תחלה כיון שלא שכחו הפועלים זכתה לו שדהו. ולשון הרמב"ם בתחלה פ"ה דין ג' היה בעל השדה בעיר ואמר יודע אני שהפועלים שכחו עומר שבמקום פלוני ושכחוהו ה"ז שכחה ושם היה בשדה ואמר כן ושכחוהו אינו שכחה וכו'. נ"ל דושכחוהו דריסת ורפיח ט"ס הוא וצ"ל ושכחו דקאי אבעה"ב שחזר ושכחו גם הוא וכן בלשון הר"ש מהירושלמי נפל טעות זה שכן מוכח מפי' רש"י ותוס' דצ"מ כדפי'. **עמדו עניים בפניו או שחיפוהו כו'.** דוקא שנתכסה ע"י עניים אבל נתכסה מליהו בעפר או בקש ושכחו ה"ז שכחה דשם בטומן לחכמים דפ"ו מ"י. אלא ע"י עניים קנסא הוא. וצ"ל דקנסו שלא יתנו

ציונים

ח המעמר. שם הל"ג י"ג.

ראשון לציון

ח [במשנה] **המעמר לכובעות.** בערוך ערך כבע ירו' כובעות מן לעיל כמה דתימא וכובע נחשת על ראשו וכומסאות מן לרע כמה דתימא הלא הוא כמוס עמדי וגו' פירוש כובעות לשבי שבלים הן וכומסאות תחתון של שבלים וי"ל כובעות לגודות הקשורות למעלה כנגד לשבילין כומסאות לגודות הקשורות מתחת. **לחררה.** בערך חר ג' כתב הערוך ירוש' חררה גלגל וים לומרים הנשדף מן הזרע.

תוספות אנשי שם

בידו לעני אבל כל המי לא עדיד מעשה בידים אלא שבא למנוע קלח עניים מן הלקט ושם דרך לאחריס שילקטו שם בהרווחה לשלילו בבא למנו שאינו מניח לעניים אינו ר"ל שלוקח לעצמו לשיפוק ליה לעבר על ד"ת אלא פי' שאינו בא לשדה בג' אבעיות שאינו מניח שהעניים יקטו בזעזם ג"כ שממהר לוחם שיחזרו ללקוט ואינו מניחם שילקטו כדרך העולם (רמ"ה). **ז** במשנה **שחפוהו בקש.** הר"ם הביא מספרי דטעמא משום דהוי טומן ואמיל כר"י לקמן פ"ו מ"י. וביושלמי פ"ו אימא העומר שהמזיק בו להוליכו לעיר ומנו ע"ג מביאו ושכח שביהם התחתון שכחה והעליון אינו שכחה. רש"י אמיהם אינם שכחה התחתון מפני שהמוסק והעליון מפני שהמזיק בו. ר"ן אמר בזוכר אח העליון. אימא דר"י כר' יוסה כמה דתר"י בזוכר את הקטין כן ר"ן אומר בזוכר את העליון. ומשמע דקאי אר"ש דלר"ש אין התחתון שכחה בזוכר העליון דאז הוי טומן. אבל בשכח העליון הוי התחתון שכחה אע"פ שהוא מכוסה. וכיון שהלכה כרבנן לגבי ר"ש אפילו בזוכר העליון הוי שכחה. וכ"ד הרמב"ד ומ"כ גם מגמגמו אין הלכה. אבל הר"מ סובר דר"ז אינהו קאי דבזוכר את העליון גם רבנן דר"ש מודו שאינה שכחה ולא משום טומן אלא דע"י העליון אי אפשר שיזכור גם את העומר. ועי' בר"מ פ"ה ה"ד ובפ"מ בירו' פ"ו.